

શું જાહેર રજાઓ ઘટાડવી ના જોઈએ ?

કામના ભારણ વચ્ચે વ્યક્તિને તાજગી મેળવવા, રિક્લેશ થવા ફ્રી સમય જોઈએ જ. સતત કામને કારણે સ્વાભાવિક છે કે, શારીરિક અને માનસિક રીતે થાકી જવાય. જેની અસર તેના કામ પર થાય જ. માત્ર કામ પર જ કેમ તેના વર્તન વ્યવહાર પર પણ થાય. માટે જ કામના સમયે સમયાંતરે વ્યક્તિને કામથી મુક્ત કરીને તેને મન ગમતી પ્રવૃત્તિ કરવાની તક આપવામાં આવે છે, જેમાં તે શારીરિક-માનસિક રીતે ફ્રેશ થાય, દેશી ગુજરાતીમાં કહું તો “તાજોમાજો” થાય. માટે જ શાળા-કોલેજોમાં કે અન્ય ઓફિસમાં ચોક્કસ સમય ગાળા પછી રીસેસ આપવામાં આવે છે. વ્યક્તિની કામ કરવાની ઝડપ અને ગુણવત્તાનો આધાર કામના કુલ કલાક પર પણ રહેલો છે. અનેક સંશોધનો કે અનુભવો પછી જ નક્કી થયું હશે કે, શાળા-કોલેજોમાં દરરોજ છ કલાકથી વધુ કામ ન કરવું. કારણ કે, વિદ્યાર્થી છ કલાકથી વધુ કામ કરે તો માનસિક રીતે થાકી જાય, પછી તેની અસર તેના શીખવા પર થાય. તેવી જ રીતે પુખ્ત વ્યક્તિ પાસે વધુમાં વધુ આઠ કલાકનું કામ કરાવી શકાય. તેનાથી વધુ માત્રામાં કરવામાં આવતા કામમાં વેઠ ઉતરે તેમ ચિંતકોનું માનવું છે. માટે જ પરદેશમાં સમય પૂરો થયા પછી ઓફિસમાં કોઈ કામ કરવા માંગે તો તેના બોસ તેને ના પાડે છે. ઉપરાંત લાંબા સમયગાળા સુધી જો તમે રજાઓ ન ભોગવી હોય તો, કર્મચારીને સમજાવવામાં આવે છે કે ભાઈ, કેટલીક રજા લો, અને જીવનમાં આનંદનો ઉમેરો કરો.

ઉપરોક્ત રીતે વિચારતા વ્યક્તિના વિકાસ માટે, કામની ગુણવત્તા વધારવા સતત કામને બદલે કામમાં સમયાંતરે બ્રેકની જરૂર છે. પણ અહીં સાથે પ્રશ્ન એ પણ થાય કે, આ બ્રેક કેટલો હોવો જોઈએ. આપણી વાત કરીએ તો ચોક્કસ તહેવારોમાં બે-ચાર રજા સળંગ આવી જાય પછી મોટાભાગના લોકો કહેતા હોય છે કે, આજે તો ઓફિસ જવું પડશે, પહેલા દિવસે કામ કરવાનું નહીં ગમે વગેરે વગેરે. એનો અર્થ એ થયો કે, સતત કામ પછી બ્રેક જોઈએ, પણ તે બ્રેક પ્રમાણસરનો હોવો જોઈએ. આપણી જ વાત કરતા હતા તો બીજી વાતની ચાટ અપાવું. આપણે દીલ પર હાથ મૂકીને પોતાની જાતને જ જવાબ આપીએ કે, આપણે જ્યાં પણ કામ કરીએ છીએ, ત્યાં જેટલો સમય કામ કરવું જોઈએ તેટલો પૂરેપૂરો સમય કામ કરીએ છીએ. હા... ઘણાં વ્યક્તિ આ બાબતથી અપવાદ છે જ, અને કદાચ તેમના કારણે જ તંત્ર ચાલતું હશે તેમ કહેવામાં સહેજ પણ અતિશયોક્તિ નથી. હું એવા ઘણાં લોકોને ઓળખું છું કે, તેઓનો ઓફિસ સમય હોય સાંજના છ વાગ્યા સુધીનો, પણ રાત્રે આઠ-નવ વાગ્યા સુધી પણ કામ કરતા હોય છે. આમ કરવા પાછળના કારણો ઘણાં છે. આજે મોટાભાગની ઓફિસમાં એવું જોવા મળે છે કે, રીસેસનો સમય બે થી અઢી વાગ્યા સુધીનો હોય તો, ઘણાં કર્મચારી ૨.૨૦ મિનિટથી ૨.૪૦ મિનિટ સુધી પોતાની બેઠક પર હોતા નથી. આમ આપણી માનસિકતા જ એવી થઈ ગઈ છે કે, રીસેસમાં પાંચદસ મિનિટ વહેલા જઈએ કે પાંચદસ મિનિટ મોડાં આવીએ તો ચાલે, તેનાથી કામમાં કોઈ ફેર પડવાનો નથી. આવી માનસિકતાને કારણે જ આપણે કદાચ અન્ય કરતાં પાછળ પડીએ છીએ. આપણે ત્યાં ઓફિસ સમય દરમિયાન ઘણી છૂટ આપવામાં આવે છે, જેમકે આપણે ઓફિસ સમય દરમિયાન ઈચ્છીએ ત્યારે મોબાઈલ પર વાત કરીએ છીએ, તે પણ લાંબીલાંબી. ઈચ્છીએ ત્યારે અને તેટલીવાર ચા-કોફી પીવા કે બાથરૂમમાં ફ્રેશ થવા જઈએ છીએ, આપણા પરિચિત વ્યક્તિને મળવા માટે ઓફિસમાં જ બોલાવવાનું વધુ પસંદ કરીએ છીએ. વગેરે. ઉપરાંત સામાજિક કે અંગત કામ માટે ઓફિસમાંથી બોસની રજા લઈને વહેલા જઈ શકીએ છીએ કે મોડા આવી શકીએ છીએ, અને રજા લેવા જઈએ તો ક્યારેય કોઈ બોસ ના પાડતું નથી અને ના પાડે તો તેની ચર્ચા ઓફિસના કર્મચારીગણમાં થાય જ. આપું કદાચ આપણા ભારતમાં જ ચાલતું હશે ! હા..કર્મચારીને

મુશા રાખવા, તેના કામને પ્રોત્સાહન આપવા કે તેના કામની કદર કરવા ક્યારેક તેના મોડા આવવા કે વહેલા જવા માટે છૂટછાટ આપવી જોઈએ. પણ આ બાબત બધાને લાગુ પડે ?

બીજી અગત્યની વાત છે, આપણે ત્યાં છાસવારે આવતી રજાઓની. સરકારી નિયમ પ્રમાણે આપણે ત્યાં રવિવાર સિવાયની કુલ ૮૦ જાહેર રજા આવે છે, ઉપરાંત કર્મચારીની મેડિકલ કે સી.એલ.ની રજા જુદી. વર્ષના પર રવિવાર ગણીએ તો વિચારીએ કે કુલ રજા કેટલી થાય ? શાળા-કોલેજોમાં વર્ષમાં કુલ ૨૦૦ થી ૨૪૦ કામના દિવસની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. હવે વિચારો કે, આપણે કેટલી બધી રજા ભોગવીએ છીએ ! તેમાં કામના કલાકો કેટલા થાય ? શું આટલું કામ કરવાથી આપણે પૂર્ણ પ્રગતિ કરી શકીશું ? જો હોડમાં આગળ આવવું હોય તો દોડ ઝડપી કરવી જ પડે. કામ ઝડપી કરવા વધુ સમય આપવો જ પડે. શિક્ષણની વાત કરું તો, મોટાભાગે વર્ષ દરમિયાન ૧૮૦ દિવસનું જ કામ થાય છે. ક્યારેક વિદ્યાર્થી ગેરહાજર હોય તો ક્યારેક શિક્ષક ગેરહાજર હોય એ જુદું. આ ૧૮૦ દિવસમાં દરરોજ દરેક વિષયનો પિસ્ચિડ ન પણ આવતો હોય, સાંસ્કૃતિક કાયકમો થતા હોય, વધુ ગરમી પડી હોય કે વરસાદ પડ્યો હોય. હવે દરેક વાલીએ વિચારવા જેવું છે કે, તમારું બાળક દરેક વિષય કેટલા કલાક ભણે છે ? હરીફાઈના યુગમાં ટકવા માટે વધારે શીખવું પડશે અને વધારે કામ કરવું પડશે. સમયની માંગ પ્રમાણે અભ્યાસક્રમો બદલાય છે, વિદ્યાર્થીની વિચારવાની રીત અને શક્તિ બદલાય છે. ત્યારે તમારા બાળકને તેટલું શીખવા કે કરવા માટે પૂરતો સમય છે? માટે વાલીઓએ સરકાર પર દબાણ લાવીને રજાઓ ઘટાડવાનો આગ્રહ કરવા જેવો નથી ? આજે આપણે બધાં રજા ભોગવવા માટે જેટલા આનંદિત હોઈએ છીએ, તેટલા કામ કરવા માટે આનંદિત કેમ નથી ? ૧૫ ઓગસ્ટ કે ૨૬ જાન્યુઆરીએ કેટલા વ્યક્તિ જાહેરમાં કાર્યક્રમ ઉજવે છે ? હકીકતમાં આ દિવસે શાળા-કોલેજ-સચિવાલય કે અન્ય ઓફિસ ચાલુ રાખીને પ્રથમ કલાક કાર્યક્રમ ઉજવવો જોઈએ, ત્યારબાદ કામ પર ચડીને ઉજવવો જોઈએ. અન્ય રજાઓ જેમકે, ગુરુનાનક જયંતિ કે પરશુરામ જયંતિ કે આંબેડક જયંતિ, ગાંધી જયંતિ, નાતાલ, ગણેશ ચતુર્થી જેવી ઘણી રજાઓને કેટલા લોકો યોગ્ય રીતે ઉજવે છે ? આવી તો અનેક રજાઓ છે. ત્યારે સરકારે આવી તમામ રજાઓ દૂર કરીને, જે તે દિવસને ઉજવવા માટે ચોક્કસ કાર્યક્રમો ઘડી કાઢવા જોઈએ. રજા પાડવાથી જે તે વ્યક્તિ કે કામને બિરદાવી ન શકાય. પરંતુ ચોક્કસ કાર્યક્રમો કરીને જે તે વ્યક્તિની ભૂમિકાને યાદ કરી તેમના વિચારોને વાગોળી શકાય. બીજો ઉપાય એ પણ થઈ શકે કે, સ્થાનિક રજાઓ નક્કી કરવી જોઈએ. જે સમૂહ જે માન્યતા ધરાવતો હોય કે જે તહેવાર ઉજવવા માંગતો હોય તે તેની ઉજવણી પોતાની રીતે કરે. આ માટે સરકારે વર્ષમાં કેટલીક રજાઓ આપવી જોઈએ. પણ તે રજા બધાં માટે ન હોય. જેવો તહેવાર, જેવી જરૂરિયાત. ઉપરાંત સી.એલ.ની સંખ્યા વધારીને અન્ય રજાઓ પર કાપ મૂકવો જોઈએ. જેથી વ્યક્તિ ઈચ્છે તે રજા ભોગવી શકે. ટૂંકમાં કહેવાનો અર્થ એ છે, કે આપણા દેશમાં રજાઓનો અતિરેક છે, જાહેર રજાઓ ઘટાડવી જોઈએ. આવી માંગણી નાગરિકો તરફથી થવી જોઈએ. જો આપ આ વિચાર સાથે સહમત હોવ તો આજે જ સરકારશ્રીને પત્ર લખીને તમારા વિચારો જનાવો. આ કામ જેટલું ઝડપી થશે, તેટલો વહેલો ઉદ્ધાર આપણો થશે.

dr.ashokpatel@in.com